

سرشناسه:	رضایی اصفهانی، محمدعلی. ۱۳۴۱ -
عنوان و نام پدیدآور:	سبک زندگی قرآنی (۱): مبانی و اصول عام سبک زندگی / محمدعلی رضایی اصفهانی؛ نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی
مشخصات نشر:	قم: نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری:	۳۰۴ ص.
شابک:	978-600-441-095-3
شابک دوره:	978-600-441-097-7
فروست:	آشنایی با منابع اسلامی، ۳۹
وضع فهرست:	فبا
موضوع:	شیوه زندگی - جنبه‌های مذهبی - اسلام
	Lifestyles - *Religious aspects - Islam
موضوع:	شیوه زندگی - جنبه‌های قرآنی
	Lifestyles - Qur'anic teaching
موضوع:	راه رسم زندگی (اسلام)
	Conduct of life - *Religious aspects - Islam
موضوع:	راه و رسم زندگی - جنبه‌های قرآنی
	Conduct of life - Qur'anic teaching
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها
شناسه افزوده:	دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف
رده‌بندی کنگره:	۱۳۹۶ س۲ / ۶۳۳ ر / BP۲۵۸
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۷۲
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۴۶۸۸۵۹۱

استاد محترم و دانشجوی عزیز

خواهشمند است با ارائه دیدگاه‌های خود ما را در رفع نواقص و ارتقای کتاب یاری بخشید

شماره تلفن گروه «آشنایی با منابع اسلامی»: ۰۲۵ - ۳۲۱۱۰۵۶۵

صندوق پستی: ۶۱۷۳ - ۳۷۱۵۵

پست الکترونیکی: tafsir@maaref.ac.ir

سبک زندگی قرآنی (۱)

معانی و اصول عام سبک زندگی

حجت الاسلام دکتر محمدعلی رضایی اصفهانی

عضو هیئت علمی جامعة المصطفی العالمية

تقدیم به:

روح پرفتوح شهدای هسته‌ای انقلاب اسلامی و امام شهدا

تشکر از:

پژوهشگران و همکاران مرکز پژوهشی قرآن کریم المهدی

به‌ویژه حجج اسلام:

نعمت‌الله صباغی، امینی تهرانی، میثم ناظمی، نصرالله سلیمانی و عبدالحسین شورچه

مجموعه آشنایی با منابع اسلامی

۳۹

سبک زندگی (۱): مبانی و اصول عام سبک زندگی

مؤلف: محمدعلی رضایی اصفهانی

نهاد نماینده: موسسه علمی و فرهنگی در دانشگاهها

معاونت پژوهشی دانشکده معارف اسلامی

حروفچین: اعظم پزوهی / بازیمنهایی: حسین ثنائی

صفحه‌آرا: سعید نائینی / طرح جلد: کارگاه طراحی سه در چهار

ناشر: دفتر نشر معارف / نوبت چاپ: اول، زمستان ۱۳۹۶

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / قیمت: ۱۴۰۰ تومان

شابک: ۳ - ۹۵ - ۴۴۱ - ۶۰۰

کلیه حقوق محفوظ است

مراکز پخش:

مدیریت پخش دفتر نشر معارف: قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و نمابر: ۳۷۱۴۰۰۰۴

■ اراک: ۰۸۶-۳۲۲۲۹۰۳۸ ■ ارومیه: ۰۴۴-۳۲۲۲۵۴۶۴۱ ■ اصفهان: ۰۳۱-۳۲۳۵۱۳۴۱ ■ اهواز: ۰۶۱-۳۲۳۵۱۳۴۱

■ تهران: ۰۲۱-۸۸۹۱۱۲۱۲ ■ خرم‌آباد: ۰۶۶-۳۲۲۲۲۳۷۱ ■ رشت: ۰۱۳-۳۲۳۴۴۵۶۹ ■ زنجان: ۰۳۲۳۶۶۴۲۵

■ ایلام: ۰۹۱۰۷۷۵۵۱۸۸ ■ بجنورد: ۰۵۸-۳۲۲۱۲۲۸۳ ■ بندرعباس: ۰۷۶-۳۳۶۱۷۵۵۷ ■ بیرجند: ۰۵۶-۳۲۲۲۴۱۷۹

■ باری: ۰۱۱-۳۲۲۵۳۰۲۰ ■ شهرکرد: ۰۲۸-۳۲۲۴۳۲۲۲ ■ شیراز: ۰۷۱-۳۲۲۴۴۶۱۴ ■ قزوین: ۰۲۸-۳۲۲۴۰۰۷۶

■ قم: ۰۲۵-۳۷۷۳۵۴۵۱ ■ کرج: ۰۲۶-۳۴۴۳۵۲۹۰ ■ کرمان: ۰۲۴-۳۲۲۲۱۴۶۶ ■ کرمانشاه: ۰۸۳-۳۷۷۳۸۴۱۱

■ گرگان: ۰۱۷-۳۲۲۲۷۸۸۰ ■ مشهد: ۰۵۱-۳۲۲۲۰۱۱۹ ■ جاسوج: ۰۹۱۰۷۷۵۵۱۸۵ ■ یزد: ۰۳۵-۳۶۲۳۰۳۳۱

نشانی الکترونیکی: E-mail: info@ketabroom.ir، پایگاه اینترنتی: www.ketabroom.ir

سخن آغازین

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ﴾^۱

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! [دعوت] خدا و فرستاده‌اش را بپذیرید،
چون می‌خواهد شما را به سوی چیزی فرا می‌خواند که شما را حیات می‌بخشد.

سبک زندگی مقوله‌ای است فراگیر که هر انسان و جامعه‌ای خواسته یا ناخواسته بدان پایبند بوده و به تناسب خاستگاه آن به سبک زندگی روحانی یا غیر روحانی تقسیم‌پذیر است. امروزه نقشه جهانی‌سازی مدرنیته با ترویج سبک زندگی برآمده از ایدئولوژی غیر دینی، بشریت را تحت تأثیر قرار داده و با هدف سیطره و سلطه، تلاش دارد تا سبک زندگی مدرن را در جوامع به‌ویژه جوامع اسلامی نهادینه سازد و فرهنگ و تمدن خویش را حاکم نماید.
مقام معظم رهبری می‌فرمایند:

غربی‌ها برای آنچه آن را جهان سوم می‌نامند، برنامه‌ریزی کردند برای تربیت آدم‌هایی که در این کشورها با اخلاق آنها، با شیوه آنها، با سبک زندگی آنها تربیت بشوند. (بیانات ۱۳۹۴/۸/۲۰)

اسلام دینی جهانی است و قرآن کریم، در همه عرصه‌ها و ابعاد زندگی، دارای برنامه بوده و سبک زندگی را به بشریت ارائه می‌نماید. قرآن به زندگی، رنگ خدایی^۲ می‌بخشد و حیات طیب را^۳ را به نیکوکاران ارزانی می‌دارد.

۱. انفال (۸): ۲۴.

۲. بقره (۲): ۱۳۸.

۳. نحل (۱۶): ۹۷.

۵۵	هـ) پیشینه مکتوب در زمینه سبک زندگی دینی
۵۵	یک. کتاب‌ها
۵۷	دو. پایان‌نامه‌ها
۵۸	سه. مقاله‌ها
۶۰	و) روش‌شناسی استنباط سبک زندگی از قرآن
۶۰	یک. روش‌های عام تفسیری
۶۱	دو. شیوه تفسیر موضوعی
۶۱	۱. تفسیر موضوعی درون قرآنی (تفسیر موضوعی سنتی)
۶۵	۲. تفسیر موضوعی برون قرآنی
۶۶	۳. تفسیر موضوعی تطبیقی قرآن
۷۰	۴. تفسیر موضوعی میان‌رشته‌ای قرآن

فصل دوم: مباحث نظری

(۷۹-۱۰۴)

۸۱	درآمد
۸۱	الف) منابع سبک زندگی
۸۱	یک. وحی
۸۳	دو. سنت
۸۵	سه. عقل
۸۶	چهار. علم
۸۷	پنج. شهود
۹۶	شش. عرف
۹۹	ب) مبانی سبک زندگی قرآنی
۹۹	مفهوم‌شناسی
۱۰۰	مبانی عام سبک زندگی قرآنی
۱۰۱	یک. مبانی هستی‌شناختی
۱۰۱	۱. آغاز جهان خداست و جهان توحیدمحور است
۱۰۲	۲. پایان جهان خداست و بازگشت همه به سوی اوست
۱۰۲	۳. جهان مخلوق خدا و نیازمند و وابسته به او
۱۰۳	۴. موجودات جهان تحت هدایت الهی
۱۰۴	۵. شعورمندی و تسبیح‌گویی موجودات جهان

۶. روابط خدا با جهان.....	۱۰۶
۷. روشن و امیدبخش بودن آینده جهان.....	۱۰۹
۸. فناپذیری جهان.....	۱۱۰
۹. لزوم استفاده از زندگی دنیوی و اصل نپنداشتن آن.....	۱۱۱
۱۰. مرگ آغاز حیاتی جاودان.....	۱۱۲
۱۱. رستاخیز، پاداش و کیفر همگانی.....	۱۱۳
۱۲. فرجام انسان‌ها (بهشت یا دوزخ) تجلی اعمال دنیائی.....	۱۱۳
۱۳. وجود عوالم فراتر حس.....	۱۱۴
۱۴. هدفمند جهان (خلقت جهان برای انسان).....	۱۱۵
۱۵. تبعیت جهان از قوانین و سنت‌های الهی تغییرناپذیر.....	۱۱۵
۱۶. سامان بخش جهان.....	۱۱۸
۱۷. واقع و حقیقی بودن جهان.....	۱۱۸
۱۸. منظر مادی جهان.....	۱۱۹
۱۹. ناظم و نظم دهنده جهان.....	۱۱۹
۲۰. جهان در حال حرکت.....	۱۱۹
۲۱. وجود بهشت و دوزخ.....	۱۲۰
دو. میانی انسان‌شناختی.....	۱۲۱
۱. انسان موجودی مرکب از دو ساحت جسم و روح.....	۱۲۱
۲. انسان گل سرمسبد خلقت.....	۱۲۵
۳. انسان امانت‌دار الهی.....	۱۲۶
۴. انسان جانشین (خلیفه) خدا در زمین.....	۱۲۷
۵. انسان موجودی با کرامت و عزتمند.....	۱۳۰
۶. کمال‌جویی انسان.....	۱۳۱
۷. خردورزی، فصل میان انسان و حیوان.....	۱۳۱
۸. انسان، عبد و عبادتگر خدا.....	۱۳۲
۹. انسان موجودی مختار بر سر دو راهی خیر و شر.....	۱۳۳
۱۰. انسان مخلوق خدا.....	۱۳۳
۱۱. همه انسان‌ها در معرض هدایت الهی.....	۱۳۴
۱۲. پاک آفریده شدن انسان.....	۱۳۴
۱۳. شیطان دشمن آشکار انسان.....	۱۳۶
۱۴. انسان دارای فطرتی کمال‌جو.....	۱۳۶

۱۹۲	 هدف اساسی (نهایی)
۱۹۴	 پنج اهداف شریعت

فصل سوم: اصول سبک زندگی قرآنی

(۲۹۰ - ۱۹۵)

۱۹۷	 درآمد
۱۹۷	 مفهوم اصول
۱۹۷	 یک. انواع اصول سبک زندگی
۱۹۸	 ۱. اصول ثابت و متغیر
۱۹۸	 ۲. تقسیم اصول فردی و اجتماعی
۱۹۸	 ۳. تقسیم اصول براساس ساحت‌های وجودی انسان
۱۹۸	 ۴. اصول سبک زندگی دنیوی و اخروی
۱۹۹	 ۵. تقسیم اصول براساس حوزه‌های دانشی
۱۹۹	 ۶. تقسیم اصول براساس سبک زندگی بشر
۱۹۹	 ۷. تقسیم اصول سبک زندگی براساس جنسیت
۱۹۹	 ۸. تقسیم اصول سبک زندگی براساس نقش افراد
۲۰۰	 ۹. تقسیم اصول سبک زندگی براساس منطقه و محیط
۲۰۰	 ۱۰. تقسیم اصول سبک زندگی براساس مسئولیت افراد در نظام اجتماعی و سیاسی
۲۰۰	 دو. اصول ثابت و متغیر
۲۰۱	 پیشینه
۲۰۲	 اصول ثابت و متغیر سبک زندگی
۲۰۲	 یک. اصول ثابت سبک زندگی
۲۰۲	 ۱. نصوص قرآنی همراه با تأکید
۲۰۳	 ۲. حدود الهی
۲۰۵	 ۳. شعار الهی
۲۰۶	 ۴. اهداف الهی
۲۰۷	 ۵. حرمت مکان‌ها و زمان‌ها مقدس
۲۰۸	 ۶. واجباتی که ترک آن موجب کفر می‌شود
۲۰۹	 ۷. ترک گناهان کبیره
۲۱۰	 ۸. دستورهای قطعی و تخلف‌ناپذیر پیامبر ﷺ و اهل بیت 
۲۱۳	 ۹. بناهای عقلایی

۲۱۴	دو. اصول متغیر سبک زندگی
۲۱۴	۱. توجه به عرف
۲۱۶	۲. احکام ثانوی (اضطراری)
۲۱۸	۳. احکام حکومتی
۲۱۹	۴. نسخ
۲۱۹	الف) نسخ در اصطلاح علوم قدیم
۲۲۱	ب) نسخ در اصطلاح علوم قرآن جدید
۲۲۱	۵. تقیه (مخفی کردن عقیده یا عمل مذهبی)
۲۲۲	سه. اصول عام سبک زندگی
۲۲۲	۱. ایمان محوری
۲۲۴	۲. تسبیح محوری (عبودیت)
۲۲۵	۳. اصلاح گرای
۲۲۷	۴. محبت محور
۲۳۴	۵. ولایت مداری
۲۳۶	۶. رعایت سلسله مراتب (زندگی نظام مندی)
۲۳۷	۷. عبادت محوری
۲۳۷	۸. زندگی پاک و سلامت گرای (حیات پاک)
۲۳۹	۹. عمل صالح گرای
۲۴۰	۱۰. اعتدال گرای (میانروی)
۲۴۲	۱۱. امنیت اجتماعی
۲۴۲	۱۲. خدمت رسانی به مردم
۲۴۳	۱۳. تسلط گرای بر طبیعت (تسخیر)
۲۴۴	۱۴. حفظ محیط زیست
۲۴۴	۱۵. آبادسازی زمین
۲۴۶	۱۶. تبری
۲۴۸	۱۷. قانون مندی
۲۴۹	۱۸. نظام مندی
۲۵۰	۱۹. تقوا محور
۲۵۱	۲۰. ادب گرای
۲۵۲	۲۱. عفت مداری
۲۵۴	۲۲. حیا مداری

۲۵۶	۲۳. آبرومداری
۲۵۶	۲۴. حفظ نسل
۲۵۷	۲۵. پاکدامنی
۲۵۸	۲۶. حفظ جان
۲۶۱	۲۷. تقدم آخرت بر دنیا
۲۶۲	۲۸. کیفیت محوری
۲۶۳	۲۹. حفظ اموال
۲۶۵	۳۰. توجه به ظاهر و باطن در زندگی
۲۶۷	۳۱. آسان گیری کارها در زندگی
۲۶۸	۳۱. رعایت روان و طاققت خود و اطرافیان در زندگی
۲۶۸	۳۳. کرامت مداری
۲۶۹	۳۴. آزاد جویی
۲۷۲	۳۵. مسئولیت داری
۲۷۴	۳۶. حق محوری
۲۷۶	۳۷. حکمت مداری
۲۷۸	۳۸. تغییر پذیری با حفظ اصول ثابت
۲۷۸	۳۹. دوری از جهل و خرافات در زندگی
۲۸۰	۴۰. آرامش
۲۸۰	۴۱. پرهیز از دگر آزاری
۲۸۲	۴۲. تعاون و همکاری در زندگی
۲۸۳	۴۳. رعایت عرف
۲۸۶	۴۴. حیات اجتماعی مقدم بر حیات فردی
۲۸۸	۴۵. راست گرایی
۲۸۹	جمع بندی و نتیجه گیری

منابع و مأخذ

(۲۹۱ - ۳۰۲)

﴿إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ﴾^۱

قرآن کریم آمده است: «با تربیت انسان‌های ربانی، مردم را از تاریکی‌های جهل، ظلم و شرک به نور الهی رهنمون شود، از این رو تربیت، ملازم هدایت، بلکه مقام اجرایی هدایت الهی است که برای نهادینه کردن صراط مسقیم در بین مردم است.

قرآن کریم برای این هدف، سبک زندگی انسان‌ها را تغییر داده، به آنها جهت الهی می‌بخشد. سبک زندگی در هویت، هدف، رفتار، اخلاق، روابط اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، بلکه در همه ابعاد وجودی انسان اثر می‌گذارد.

واژه سبک زندگی در قرآن به صراحت ذکر نشده است، لیکن کلیواژه‌های آن (مثل حیات طیبه) و نیز مبانی و اصول آن در قرآن وجود دارد که می‌توان با شیوه تفسیر موضوعی برون قرآنی (شهید صدر) از قرآن استنباط کرد، یعنی موضوع سبک زندگی را به قرآن پیوندش به محضر قرآن عرضه نمود و پاسخ قرآن را به دست آورد.

مسئله سبک زندگی از مقوله‌های مهم قرن حاضر است که در سال‌های اخیر به آن تأکید مقام معظم رهبری (دامت برکاته) نیز قرار گرفته است.^۲ ایشان فرمودند: «راه زندگی درست را و سبک

۱. اسراء (۱۷): ۹.

۲. حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای (دامت برکاته) در دیدار با جوانان استان خراسان شمالی در تاریخ ۱۳۹۱/۷/۲۳ فرمودند: «یکی از ابعاد پیشرفت با مفهوم اسلامی عبارت است از سبک زندگی کردن، رفتار اجتماعی، شیوه زیستن - اینها عبارة اخراى یکدیگر است - این یک بُعد مهم است ... ما اگر از منظر معنویت نگاه کنیم، که هدف انسان، رستگاری و فلاح و نجات است - باید به سبک زندگی اهمیت دهیم؛ اگر به معنویت و رستگاری معنوی اعتقادی هم نداشته باشیم، برای زندگی راحت، زندگی برخوردار از امنیت روانی و اخلاقی، باز، پرداختن به